

12 JARIGEN-DIENST - BAR MITSPA

Serie Een gebroken wereld heel maken

De afgelopen weken hoorden we hier in de kerk verhalen van een joodse leermeester uit Londen. Deze rabbijn, Jonathan Sacks, maakt zich zorgen over de wereld waar jongeren vandaag in opgroeien. Het draait steeds meer om 'ik' en 'hebben', in plaats van 'wij' en 'delen'. De grote problemen van onze tijd zijn niet meer toe te schrijven aan één persoon of groep mensen, maar zijn ongrijpbaar en anoniem geworden: iedereen draagt bij aan de verslechtering van het milieu en hulp aan armen en vluchtelingen zijn vaak maar een druppel op een gloeiende plaat. Wie zijn nu nog de 'zoekers naar gerechtigheid', de *doreshe tsedaqa*, wie bewandelt nog de 'wegen van vriendelijkheid', de *dareche chesed*? Wil je een gebroken wereld heel maken, zoals de titel van zijn boek luidt, waar moet je dan beginnen? Pak je het klein aan en doe je leuke dingen op school of in je buurt? Of pak je het radicaal aan zoals Greta Thunberg, die er niet voor terug schrikt om de wereldleiders egoïstisch te noemen?

Een gebroken wereld heel maken begint volgens het Jodendom met een speurtocht. Nu hebben we met de Dominicusweekenden best wel wat speurtochten gedaan, maar dit is een heel bijzondere speurtocht, namelijk naar het oorspronkelijke licht. Daarvoor moeten we de eerste bladzijde van de Bijbel opslaan en lezen wat er staat én wat er niet staat. De Bijbel begint namelijk met de zin dat God als eerste op de eerste dag licht schiep. Maar welk licht? Pas op dag vier worden zon, maan en sterren gemaakt, dus het licht van de eerste dag kan niet het gewone licht van dag en nacht zijn. Dat oorspronkelijke licht is echter verdwenen, gebroken geraakt op het moment dat het in contact kwam met de aarde. De scherven van licht zijn versplinterd geraakt over de aarde en in de grond, de planten, bomen, dieren en mensen terecht gekomen. Wil je dat goddelijke licht zien, dan moet je elkaar maar eens goed in de ogen kijken. Ik zou zeggen, doe dat maar eens.

Als je elkaar diep in de ogen hebt gekeken en die fonkelende lichtjes hebt gezien, dan snap je ook waarom je niet kunt wegstaren als er onrecht gebeurt, als vluchtelingkinderen op het asfalt moeten slapen of als er een rotzooi van de wereld wordt gemaakt. Die opdracht heet in het Hebreeuws *mitsvah*: de Bijbel staat er vol van. Als je oud genoeg bent om die opdracht aan te kunnen, dan word je in het Jodendom een *bar* of een *bat mitsvah*: een zoon of dochter van die opdracht. Dan laat je zien dat je oud genoeg bent geworden om ook een bijdrage te leveren aan die opdracht door een eigen stuk uit de Bijbel voor te lezen voor de hele gemeenschap.

De verhalen die we in onze catechesegroep hebben besproken en waarvan we er nu twee hebben gehoord nemen ons mee in de hoogte- én dieptepunten van onze hele westerse cultuur. Ze vertellen van haast onmogelijke opdrachten: afdalen naar het dodenrijk en er weer uit terugkeren, lopen over het water, zinken en gered worden. Het is niet niks waar onze twaalfjarigen mee bezig zijn. Daar valt de overstap van de lagere school naar de middelbare school haast volledig bij in het niet, terwijl die toch voor veel jongeren niet minder heftig is dan wat Orpheus en Petrus is overkomen.

Ik begin met het verhaal over liefde die over de grenzen van dood en leven gaat. 'Sterk als de dood is de liefde' zegt de zanger van het Bijbelboek Hooglied (8:6). Dat gold ook voor Orpheus die nog maar net getrouwd was met zijn lief Eurydice of ze stierf van een slangenbeet. Bij ieder ander zou het licht uit de ogen verdwijnen, maar Orpheus doet iets ongehoords: hij gaat Eurydice achterna om haar los te zingen uit het dodenrijk. Misschien klonk de muziek wel zo melancholisch als het stuk Orfeo van Gluck dat we zojuist hebben gehoord. Orpheus zingt in ieder geval zo ontroerend dat Hades Eurydice laat gaan, maar wel op voorwaarde dat Orpheus niet achterom kijkt. Op zijn terugtocht naar de bewoonde wereld kan Orpheus de stappen van de schim Eurydice echter niet horen. Hij twijfelt, draait zich om en is haar voor eeuwig kwijt. Als je een nieuw avontuur aangaat, bijvoorbeeld misschien wel de grootste stap in je leven maakt, van kleine en beschermde lagere school naar de middelbare, dan helpt het niet om alleen maar achterom te kijken. 'Blijf niet staren op wat vroeger was'. Leven, een nieuw leven kan niet echt beginnen als je niet manmoedig te toekomst in kijkt.

Het verhaal dat Jorn voor ons heeft uitgekozen klinkt een beetje als een spiegelverhaal: Petrus zit met de andere leerlingen van Jezus in een bootje op een binnenzee als er storm uitbreekt en ze maar niet vooruit komen. Wat er dan gebeurt, wordt op drie verschillende manieren verteld in de boeken die de levensloop van Jezus navertellen. Het oudste boek, het evangelie van Markus (6:45-52), vertelt dat Jezus zo snel over het water voorbij kwam gelopen dat hij zijn leerlingen bijna voorbij was geflitst. 'Hallo, hier zijn we!' moesten de leerlingen hem naropen om hem aan boord te krijgen. In het verhaal volgens Johannes (6:16-21) willen de leerlingen Jezus aan boord nemen, maar zodra ze dat willen doen zijn ze opeens al aan land gekomen. Star Trek in de Bijbel! Het evangelie van Mattheus (14:22-32) is de enige van de drie die vertelt dat Petrus de boot uitstapt en ook over het water gaat lopen. Net als Orpheus twijfelt hij ook. Kan dat echt? Lopen over water? Een paar weken geleden gingen we met onze tiengroep tijdens de dienst naar Amsterdam Noord. Daar stonden we achter het Centraal station aan de kade kijkend over het IJ. ... We hebben toch maar het pontje genomen ... Net als Orpheus moet Petrus leren vertrouwen te hebben in wat ondoenlijk lijkt en niet bang te zijn voor dat water. In veel verhalen uit de Bijbel is het water iets wat je kan overspoelen, waar je kopje onder lijkt te gaan, dat je overweldigt. Denk aan de ark van Noach en de doortocht van Mozes en de Israëlieten door de zee. Als je niet opgeeft, kom je echter ook weer kopje boven water, maar het scheelt wel als er iemand is die je helpt. Een leraar die zijn hand uitsteekt, zoals Jezus met zijn leerling deed.

Jorn en al die twaalfjarigen met jou die nu even niet hier op het podium staan: jullie staan aan het begin van een belangrijke nieuwe fase in jullie leven, namelijk de overgang van kind naar jong volwassene. Wij allen beleven met jullie die overtocht naar een nieuw bestaan. Door jullie goed in de ogen te kijken wordt ook bij ons het geweten gewekt van de wereld die wij voor jullie achterlaten iets moois te maken. Wij wensen jullie en ons allen een prachtige speurtocht toe. Laat die onderwereld en stormen op zee nog maar even zitten, zou ik zeggen. De middelbare is al stormachtig genoeg. Wie weet kunnen jullie met ons iets van dat oorspronkelijke licht terugbrengen. Laten we daarvan zingen (*Hashivenu*).

Michaël van der Meer